

Pod koniec roku 2010 ukazała się niezwykle interesująca książka autorstwa Marioli Antczak – adiunkta w Katedrze Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego, wydana jako jej rozprawa habilitacyjna. Publikacja ta była nominowana do nagrody Adama Łysakowskiego w roku 2011, co świadczy o tym, że dostrzeżono jej rozliczne walory. Nie do czekała się ona jednak szerszego omówienia ani dyskusji, co może budzić zdziwienie, ponieważ powinna być polecana zarówno bibliotekarzom, jak i studentom bibliologii oraz informatologii jako lektura obowiązkowa. Stąd też próba zwrócenia na nią uwagi, tym bardziej że rozważania, które podjęła autorka, obecnie są podwójnie aktualne, zważywszy na najnowszy „Projekt rozporządzenia Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie kwalifikacji do zajmowania stanowisk bibliotekarskich”, a także „otwieranie” zawodów, w tym zawodu bibliotekarza nauczyciela, co w dobie przemian funkcji i zadań bibliotek, wymagających wysoko kwalifikowanej kadry, może budzić głęboki niepokój.

Autorka podjęła bardzo istotny problem: miejsca bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego w Polsce w latach 1989–2007, tj. w okresie od przełomu ustrojowego do czasu, w którym po raz ostatni zmodyfikowano podstawy programowe ścieżki z edukacji czytelniczej i medialnej, nie tylko ograniczając rolę pracowników bibliotek szkolnych w jej realizacji, ale wręcz likwidując tę ścieżkę.

Spółeczeństwo informacyjne bez bibliotekarzy? Refleksje związane z książką Marioli Antczak: *Rola bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w edukacji społeczeństwa informacyjnego na tle przeobrażeń oświatowych w Polsce w latach 1989–2007*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2010, 392 s., ISBN 978-837-525-381-8

Warto podkreślić, że proces przemian ról nauczycieli bibliotekarzy został ujęty w szerokim kontekście reform oświatowych, jak również na tle aktów legislacyjnych, dotyczących bibliotek szkolnych i ich pracowników. Nie zabrakło także badań własnych dr Antczak, które przeprowadziła wśród nauczycieli i uczniów, aby poznać ich opinie i wiedzę na temat realizacji zajęć z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej.

Całość rozważań autorka ujęła w pięć rozbudowanych wewnętrznie rozdziałów, wydzielonych na podstawie kryteriów merytorycznych i chronologicznych, tworząc bardzo logiczną strukturę.

Rozdział pierwszy pt. *Biblioteki szkolne a społeczeństwo informacyjne* zaczęła bardzo trafnie od charakterystyki – na podstawie bogatej literatury przedmiotu – społeczeństwa informacyjnego, podkreślając następnie zwią-

zek między funkcjami bibliotek szkolnych a kształtowaniem się tego nowego modelu społeczeństwa.

W rozdziale drugim *Biblioteki szkolne a polityka oświatowa w Polsce (1989–2007)* przedstawiła najważniejsze przemiany w oświacie, które nastąpiły w naszym kraju po transformacji ustrojowej i w nowej rzeczywistości politycznej wpływały na funkcjonowanie bibliotek szkolnych. Wykorzystując dyskusje, toczące się na łamach prasy fachowej, naszkicowała nowe tendencje oświatowe, uwzględniając także zmiany w edukacji, oddziałujące również na biblioteki szkolne, jakie nastąpiły pod wpływem Unii Europejskiej, której członkiem została Polska w roku 2004.

Trzeci rozdział recenzowanej książki pt. *Nauczyciele bibliotekarze a edukacja w świetle aktów legislacyjnych i literatury przedmiotu (1983–2007)* obejmuje dzieje działalności edukacyjnej bibliotekarzy, nakreślone postanowieniami zawartymi w ustawach, rozporządzeniach i zarządzeniach. Charakterystyka aktów legislacyjnych, które zgromadziła autorka, zasługuje na szczególne uznanie. Nie było dotąd tak obszernego i fachowego zestawienia oraz omówienia aktów prawnych, odnoszących się do działalności edukacyjnej bibliotekarzy, przy czym zostały one scharakteryzowane w sposób niezwykle profesjonalny, świadczący o wysokich kompetencjach merytorycznych autorki.

W rozdziale czwartym (*Biblioteki i bibliotekarze szkolni a kształcenie społeczeństwa informacyjnego w świe-*

tle badań) dr Antczak zaprezentowała własne badania sondażowe, dotyczące realizacji zajęć z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej. Usytuowała je na tle wnikliwej analizy literatury przedmiotu, ukazującej stań badań ze wskazanego zakresu, dokonując zarazem analizy jakościowej aktów legislacyjnych, dotyczących podstaw programowych edukacji czytelniczej i medialnej. Badania empiryczne metodą sondażu przeprowadziła autorka w 2007 r. w województwie łódzkim wśród 215 nauczycieli i 1400 uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i liceów. Są one poprawne metodologicznie, przy czym zastosowanie ankiet elektronicznych pozwoliło na objęcie sondażem znaczącej liczby badanych, umożliwiając zebranie interesujących i wiarygodnych materiałów. Zostały one prawidłowo zanalizowane – z wykorzystaniem do weryfikacji postawionych hipotez testu Chi-kwadrat, co na gruncie bibliologicznym stanowi nowość. W rezultacie autorka osiągnęła zakładane cele: diagnostyczny, poznawczy i pragmatyczny, co potwierdza także ostatni, piąty rozdział jej pracy.

Rozdział ten, zatytułowany *Biblioteki szkolne i bibliotekarze w kształceniu społeczeństwa informacyjnego wobec wyzwań edukacyjnych XXI wieku: wnioski i postulaty końcowe*, obejmuje interpretację wyników badań sondażowych, które zostały przedstawione w szerokim kontekście procesów i trendów dominujących w XXI w., w którym kształtuje się globalne społeczeństwo informacyjne, a system edukacji i funkcjonujące w jego obrę-

bie biblioteki szkolne muszą uczestniczyć w tym procesie.

Wnioski końcowe nie napawają optymizmem, zwłaszcza że – jak przypomina autorka – w roku szkolnym 2007/2008 nie przewidziano ani ścieżek edukacyjnych, w tym edukacji czytelniczej i medialnej, ani odrębnego przedmiotu dla tych treści, a realizację zagadnień charakterystycznych dla tej edukacji przewidziano w ramach innych zajęć. W koncepcji Ministerstwa Edukacji Narodowej również nie uwzględniono wykorzystania potencjału płynącego z wykształcenia nauczycieli bibliotekarzy. Ich rola w edukacji w planach reformatorskich na lata 2009/2010 i obecnych reformach została mocno ograniczona. Zdaniem dr Antczak, z którym nie sposób się nie zgodzić, zaprzepaszczono osiągnięcia lat 80., kiedy to powierzono nauczycielom bibliotekarzom realizację przysposobienia czytelniczego i informacyjnego, a w końcu lat 90. zepchnięto ich do roli administratorów zapleczy informacyjnych i współpracowników nauczycieli przedmiotowych. Sformułowała więc szereg postulatów – zarówno w sferze badawczej, jak i działań praktycznych, których realizacja mogłaby wpłynąć na podniesienie efektywności kształcenia informacyjnego. Niestety, można mieć uzasadnione obawy, że niektórych, tych praktycznych, nie da się wprowadzić w życie.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że Mariola Antczak już w kwietniu 2008 r. zredagowała „List do Pani Minister Hall w sprawie reformy oświa-

towej”, skierowany bezpośrednio do Ministerstwa, a także opublikowany na łamach „Biuletynu EBIB” i „Biblioteki w Szkole”. Choć w środowiskach bibliotekarsko-bibliologicznych został on przyjęty z dużym entuzjazmem, niestety nie doczekał się odpowiedzi ani nie wpłynął na wprowadzane reformy. Mimo to w marcu 2011 r. dr Antczak podjęła kolejną próbę działań, wysyłając drugi list, który stanowił reakcję na projektowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej nowe zapisy w „Karcie Nauczyciela”, m.in. określające nauczycieli bibliotekarzy mianem pracowników administracyjnych. Wprawdzie tym razem list doczekał się odpowiedzi ze strony Departamentu Strategii, ale nie wiadomo, jakie zapadną decyzje, ponieważ nad projektami zmian trwają jeszcze prace zespołu opiniodawczo-doradczego. Pozostaje wierzyć, że do tego zespołu trafi właśnie ona, chociaż w obliczu wspomnianych na wstępie najnowszych działań „uwalniających” zawód bibliotekarza, trudno spodziewać się satysfakcjonujących rozstrzygnięć.

W podsumowaniu całości rozważań stwierdzam, że przedstawiona książka jest ważnym głosem w dyskusji nad miejscem bibliotek szkolnych i nauczycieli bibliotekarzy w kształceniu społeczeństwa informacyjnego i nad polityką ministerialną realizowaną wobec tych placówek. Jest to opracowanie bardzo wartościowe, uzupełniające znacząco luki w dotychczasowym stanie wiedzy na podjęty temat. Koniecznie powinni ją znać pracownicy bibliotek, zwłaszcza szkolnych, po-

winna też trafić na listę lektur obowiązkowych studentów przygotowujących się do roli tych, którzy będą nie tylko sprawnie zarządzać informacją, ale również współtworzyć świat wiedzy i informacji oraz kształtować jego „mieszkańców”. Apeluję zatem, aby wspierali działania Marioli Antczak na rzecz zachowania statusu bibliotekarza nauczyciela i profesjonalnie prowadzonych zajęć z edukacji czyteln-

czo-medialnej, a także wypowiadali się na temat najnowszych projektów ministerialnych, prowadzących do „rozpłynięcia się” jednego z najpiękniejszych zawodów, tak bardzo potrzebnego we współczesnym świecie.

Bronisława Woźniczka-Paruzel

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Publikacja autorstwa Chrisa Brogana i Julienu Smitha, wydana przez Wydawnictwo Helion, jest pracą popularnonaukową traktującą o szeroko pojętych relacjach z klientami, o ich lojalności oraz sposobach budowania zaufania w dobie rozwoju technologii informacyjnej, a zwłaszcza narzędzi Web 2.0. Autorzy w niezwykle przystępny i ciekawy sposób opisują zadania agentów zaufania, czyli osób budujących pozytywny wizerunek organizacji oraz nawiązujących uczciwe relacje w sieci, przy wykorzystaniu nowoczesnych aplikacji i narzędzi internetowych. Podają przy tym liczne przykłady zastosowania ich koncepcji oraz wnioski z działalności agentów zaufania. Książka jest adresowana głównie do managerów firm zajmujących się budowaniem reputacji marki, ale z powodzeniem może być również wykorzystana przez pracowników innych instytucji i organizacji, pracujących w działach marketingu i public relations (dalej: PR), zajmujących się kreowaniem wizerunku i nawiązywaniem pozytywnych rela-

---

Chris Brogan, Julien Smith, *Zaufanie 2.0. Jak wyrzucić wpływ, zdobyć lojalność klientów i kreować markę*, Gliwice: Wydawnictwo Helion 2011, 221 s., il., ISBN 978-83-246-2975-6

---

cji z otoczeniem zewnętrznym. Omawiana publikacja zawiera liczne opisy wdrażanych strategii oraz przykłady wpływu narzędzi społecznościowych na funkcjonowanie konkretnych firm i instytucji. Praca została napisana łatwo przyswajalnym, komunikatywnym językiem. Jej autorzy są praktykami marketingu, ekspertami doświadczonymi w działalności medialnej, wykorzystującymi aplikacje i narzędzia społecznościowe w życiu codziennym. Chris Brogan jest specjalistą w dziedzinie blogosfery, prowadzącym firmę doradczą w zakresie pozyskiwania nowych klientów¹, a Julien Smith jednym

---

¹ C. Brogan, *A Brief Bio* [on-line] [dostęp 30 listopada 2012]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.chrisbrogan.com/about/>.